

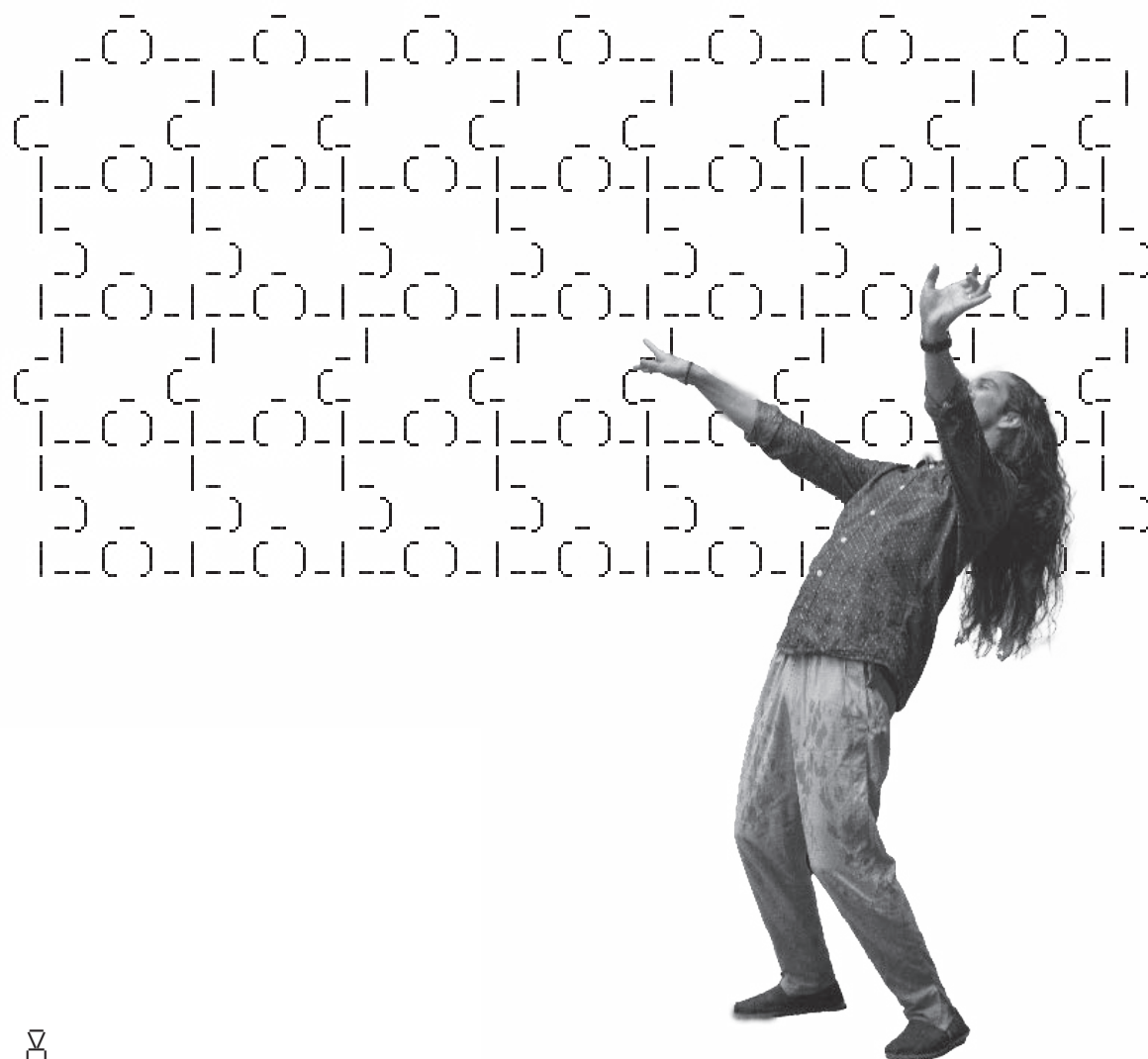
Tomaž Deželan

Začetki tridesetletne poti

Cilj monografije *Tri desetletja slovenske mladine* je poglobljen pregled najpomembnejših premikov znotraj najpogostejše izpostavljenih razsežnosti na področju mladine. Seveda seznam teh razsežnosti ni izčrpan in gotovo bi se našle še takšne, ki bi si zaslužile podrobnejšo obravnavo, kljub temu pa lahko razumemo nabor te monografije kot verodostojen poskus celostnega pregleda treh desetletij naporov na tem pogosto zapostavljenem področju. Prepoznava ključnih korakov, ki so bili prehojeni v zadnjih treh desetletjih od slovenske osamosvojitve, predstavlja tudi referenčno točko za zastavljanje relevantnih razvojnih vprašanj o prihodnosti slovenske mladine, s čimer se monografija umešča med dela z ambicijo podajanja ključnih usmeritev za različne deležnike. Prav s tem namenom je način priprave posameznih tematskih sklopov oziroma poglavij standardiziran ter ponuja pregled ključnih prelomnic na obravnavanem področju, opisuje proces razvoja tega področja v zadnjih treh desetletjih, v zelo omejeni meri pa tudi vrednoti doseženi napredek. Pri slednjem gre za nabor vtisov in pogledov nazaj, ki so pomešani z dostopnimi podatki, pridobljenimi iz različnih virov, zato tu težko govorimo o kakršnikoli evalvacijski študiji. Vendar pa takšna ocena ponuja dobro izhodišče za pogled v prihodnost, kar je skupno vsem poglavjem in predstavlja eno glavnih značilnosti monografije. Pisci oziroma boljše rečeno zapisovalci posameznih področij so pogled naprej utemeljili predvsem v pogledih ključnih deležnikov, ki so soustvarjali ali še vedno soustvarjajo podobo slovenske mladine in s svojo akumulacijo izkušenj ter znanja s tega področja predstavljajo neprecenljiv vir idej.

Ob tem pa je potrebno poudariti, da se regulacija mladine v Sloveniji ne začne z letom 1991, ampak lahko njene zametke zasledimo že prej, predvsem v delu organiziranja mladih in vključevanja v politične procese. Če pustimo ob strani obdobje pred letom 1980 (glej npr. Škulj, 2016), bi lahko dejali, da so si obdobju pred letom 1990 polje mladine delile družbenopolitične organizacije, od katerih je vsaka zasedala svojo vlogo v tedanji ureditvi – bodisi je bila »stanovska« bodisi je imela vlogo povezovalnega in dogovornega člana ali pa je bila nekakšen presežek, institucionalizirani ideološki skrbnik sistema (Vurnik, 2005). Družbenopolitične organizacije so predstavljale ključno obliko političnega združevanja državljanov in državljank in v prejšnjem sistemu je bila ena od pglavitnih Zveza socialistične mladine Slovenije (ZSMS). Njen namen je bil združevanje mladih in njihova družbenopolitična aktivacija, priprava za vstop v politiko in tudi primerna ideološka indoktrinacija. V okviru institucionalnega položaja so ji pripadala tudi zagotavljenata mesta delegatov, neformalno pa ji je znotraj konstelacije družbenopolitičnih

organizacij pripadal status t. i. transmissijske organizacije, katere osnovni namen je bil ustvarjati kadre za vstop na družbenopolitično sceno (Vurnik, 2005). Slednje se je začelo spreminjati v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja, ko ZSMS začne transformirati to predpisano vlogo. Osemdeseta leta so namreč za ZSMS predstavljala opuščanje vrednot povojnega obdobja v smer povezovanja s civilno družbo in postopnega prevzemanja vrednot, ki so jih generirala različna (nova) družbena gibanja. Tako so vsebinska izhodišča vse bolj postajala mirovništvo, ekologija, duhovna in seksualna svoboda, politični pluralizem in ekonomski liberalizem, kar so bile tudi ključne teme progresivne mladine v tem delu sveta in širše.

Izhodišča sedanje ureditve

S svojo široko organiziranostjo je ZSMS predstavljala izhodišče kasnejšim strukturam. Osnovno organiziranje se je vršilo od šol in univerz do podjetij, kjerkoli je bilo aktivnih vsaj pet posameznikov ali posameznikov, starih do 27 let. Osnovne organizacije so se združevale v občinske organizacije, z vodstvi v občinskih konferencah; študente in mlade zaposlene na univerzah pa sta združevali univerzitetni organizaciji v Ljubljani in Mariboru, z vodstvi v univerzitetnih konferencah. Ti sta bili poleg Republiške konference edini družbenopolitični organizaciji, ki sta se občasno udeleževali visoke politike, občasno tudi kot svojevrstna opozicija Republiški konferenci. Kot krovna organizacija, ki je združevala vse nižje oblike organizacij ter družbene organizacije in društva, ki so združevale mlade, je ZSMS med obdobjem dveh kongresov vodila Republiška konferenca s svojimi vodstvenimi organi, tudi po posameznih javnopolitičnih področjih (glej Vurnik, 2005). Poleg sodelovanja v formalnih strukturah so mladi znotraj ZSMS delovali tudi na druge načine. Ti so vključevali različne oblike in metode dela, kot so bile problemske konference, komisije, usklajevalni in koordinacijski odbori in centri, sveti, klubi študentov, klubi štipendistov, aktivni mladih zadružnikov, medobčinski sveti, aktivni v Teritorialni obrambi, klubi OZN idr. (prav tam).

Kot transmissijska organizacija, ki je bila po formalni opredelitvi instrumentalizirana za rekrutacijo kadrov za vstop v politiko, se je v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja ZSMS začela vse bolj oblikovati v samosvojo organizacijo. Mladi so se v okviru mladinske organizacije aktivno in participativno ukvarjali s političnimi, družbenimi, ekonomskimi in drugimi pomembnimi temami in zahtevali vključenost mlade generacije v politični sistem, ki mladim ni omogočal politične participacije, kakršna jim je načeloma v teoriji pripadala (Vurnik, 2005). To se je kazalo že z vprašanjem o usmerjenem izobraževanju, s čimer se je ZSMS postopno oblikovala v organizacijo, ki je branila interese mladih. To se je le stopnjevalo s kritiko družbenega, ekonomskega in političnega stanja ter idejo o frontni organizaciji, ki je imela za posledico vključitev novih družbenih gibanj. To je bilo pomembno vprašanje na več ravneh: prvič, v okviru političnega sistema je odprlo vprašanje konkurence, in drugič, ZSMS je postala povezovalni člen vseh oblik mladinskega združevanja. S tem se je omogočilo tudi interesni pluralizem in možnost resnične podpore organizacije s strani svojega članstva. Sčasoma je ZSMS z nastajajočimi družbenimi gibanji pričela vse bolj samostojno posegati v politiko in je stopnjevala svoj aktivizem. Med vsebinskimi področji, s katerimi se je ukvarjala ZSMS, so pomembno mesto dobila vprašanja, povezana s socialnim in ekonomskim položajem mladih: to so bila stanovanjska problematika, štipendijska politika, izobraževanje, zaposlovanje.

Kljub navedenemu pa je ZSMS šla v smeri preoblikovanja v politično stranko. S spremembo statuta je bila poleg odprave avtomatičnega članstva izvedena ločitev organizacije na dva dela, na politično stranko in študentsko organizacijo. Z odločitvijo preoblikovanja v politično stranko se je ZSMS tako odrekla položaju krovne mladinske organizacije, s čimer se je odprl prostor za ustanovitev Mladinskega sveta Slovenije, nepolitične organizacije, ki bi združevala vse mladinske organizacije in zastopala njihove interese. ZSMS se je do pobude pozitivno opredelila in vlogo mladinskega sveta pa je osmislila kot »drugi pol tako imenovanega ministrstva za mladino«, ¹ kot institucionalni prostor za stalno srečevanje njegovih članov in izvajanje projektov, ki so v interesu mladih. Kljub temu pa so 25. aprila 1990 Mladinski svet Slovenije ustanovile zainteresirane organizacije same. Pobude za ustanovitev mladinskega sveta so sicer prihajale z vseh strani, nenazadnje je bila taka pobuda dana tudi skupščini kot »splošen poziv vsem družbenim in državnim institucijam za podporo taki obliki sodelovanja mladinskih organizacij« ² (Vurnik, 2015).

Opisano odpiranje prostora novim idejam in organizacijskim strukturam, ki se je odvijalo v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, je v diskurz politike in političnih idej vnašalo vprašanje položaja mladih. S tem je bila mladinska dimenzija tudi prepletena s procesi osamosvajanja, tako na ravni vsebine kot tudi na ravni mladinskega organiziranja, čeprav je bila tematika mladih že na prvih volitvah zelo zapostavljena (Deželan in Matjašič, 2020). S tem pa se je tudi pokazalo, da bo politični pluralizem za mladino prinesel tudi precej vrzeli, lastnih liberalnim demokracijam. Omeniti gre predvsem pomen numerične velikosti mladine v primerjavi z ostalimi skupinami (npr. upokojenci) in posledično pomanjkanje političnega interesa za njene poglobitve probleme.

Sestava monografije

Tridesetletno pot slovenske mladine pričnemo z obravnavo treh desetletij razvoja mladinske politike v Sloveniji, kjer sta razdaljo med normativno ureditvijo in dejanskim stanjem na terenu obravnavala Tin Kampl in Tomaž Deželan. Temu sledi obravnavo nacionalne avtoritete, kot se ga pogosto naslavlja znotraj prostora Evropske unije in njenih programov, to je Urada Republike Slovenije za mladino, ki prav tako kaže na zanimiv razkorak med teorijo in prakso. Temu so se posvetili Andraž Zgonc, Tin Kampl ter Tomaž Deželan. Nato sledi obravnavo razvoja mladinskega sektorja v celoti, ki sta ga predvsem z vidika njegove raznolikosti, z vsemi svojimi prevladujočimi organizacijskimi oblikami zaobjela Tin Kampl in Tomaž Deželan. Železni repertoar ključnih področij znotraj mladine zaključujeta Nina Vombergar in Tomaž Deželan, ki obravnavata mladinsko delo v Sloveniji, tudi z vidika njegove krepitve in prepoznavne. Monografijo zaključujemo z dvema pomembnima vidikoma podpore mladini, z ustvarjanjem ustreznih finančnih in podatkovnih podlag za njeno delovanje. Ko gre za prvo, Maja Drobne, Karolina Babič in Tomaž Deželan analizirajo pomen predvsem evropskih programov za razvoj na področju mladine. Pri naslavljanju podatkovnih podlag oziroma raziskovanja pa Tomaž Deželan, Katja Nacevski in Marko Majce obravnavajo zgodovino raziskovanja mladine v Sloveniji, referenčne raziskave in njihove najpomembnejše

¹ Informacija RK ZSMS št. 38, 20. 10. 1989, K zasnovi nacionalnega združevanja organizirane mladine, Mladinski svet v Vurnik, 2005.

² AS1115, šk. 1440, pobuda Toneta Pavčka, 7. 3. 1990 v Vurnik, 2005

izsledke v luči njihovega pomena za področje mladine. Namesto zaključka vsako od poglavij ponuja iztočnice za prihodnost kot našo popotnico informiranemu in na dokazih temelječemu delovanju ključnih deležnikov v sektorju.

Viri

Deželan, T., in Matjašič, M. (2020). Mladina kot polje volilnega boja med vzgojo in izobraževanjem ter mladinskim delom. V A. Krašovec & T. Deželan (Ur.), *Volilno leto* (pp. 89–110). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.

Škulj, J. (2016). *Prispevki k zgodovini razvoja mladinskega sektorja*. Ljubljana: Movit.

Vurnik, B. (2005). *Med Marxom in punkom: vloga Zveze socialistične mladine Slovenije pri demokratizaciji Slovenije (1980–1990)*. Ljubljana: Modrijan.

Začetki tridesetletne poti

